

واکاوی سوگیری تمدنی

امام علی علیه السلام در نهج البلاغه

دکتر یونس غفاری پور

استاد جامعة المصطفی العالمیه اصفهان

ISBN: 978-600-95360-3-0

786009

536030

نام کتاب: واکاوی سوگیری تمدنی امام علی علیه السلام در

نهج البلاغه

مؤلف: یونس غفاری پور

ناشر: انتشارات نور الحیات وابسته به موسسه فرهنگی

پژوهش محور حیات طیبه

نوبت چاپ: اول/ پاییز ۱۳۹۸

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

قلمرو: رقی

تعداد صفحات: ۲۱ صفحه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۳۶۰-۲-۱

آدرس مرکز پخش:

اصفهان، خیابان نافع، مرکز مدیریت حوزه علمیه اصفهان،

کتابفروشی عترت

سرشناسه	غفاری پور، یونس، ۱۳۹۸ -
عنوان و نام پدیدآور	واکاوی سوگیری تمدنی امام علی علیه السلام در نهج البلاغه/ یونس غفاری پور.
مشخصات نشر	اصفهان: نورالحیات، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۱۵۰ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۹۵۳۶۰-۲-۱
وضعیت فهرست نویسی	فیا
موضوع	تمدن اسلامی (اسلام)
موضوع	(Rationalism (Islam*
رده بندی کنگره	BP۲۳۹/۲/ع۷د۴ ۱۳۹۷:
رده بندی دیویی	۳۹۷/۴۸۱۳:
شماره کتابشناسی ملی	۵۵۲۹۹۵۱:

فهرست مطالب

۷.....	مقدمه
۱۳.....	کلیات
۱۵.....	تعریف تمدن
۲۰.....	بررسی ماهیت اجتماعی تمدن
۲۳.....	نظام‌های تمدنی
۳۰.....	سوگیری تمدنی
۴۱.....	فصل اول
۴۱.....	نظام فرهنگ در سوگیری تمدنی
۴۱.....	امام علی علیه السلام
۴۴.....	الف. ایمان به خدا و علی صالح
۵۹.....	ب. آخرت گرایی
۶۴.....	ج. حق گرایی و بصیرت
۷۳.....	د. تعلیم و تربیت
۷۹.....	ه. مردم‌داری
۸۴.....	و. وحدت اجتماعی
۹۱.....	ز. سلامت جامعه از منکر و نیل به معروف
۱۰۱.....	فصل دوم
۱۰۱.....	نظام سیاسی در سوگیری تمدنی
۱۰۱.....	امام علی علیه السلام
۱۰۴.....	الف. ضرورت حکومت
۱۰۸.....	ب. تحقق حکومت

- ج. شایسته سالاری ۱۱۸
- د. حکومت و عدالت ۱۲۹
- ه. حکومت و وحدت ۱۳۵
- و. حکومت و امنیت ۱۵۱
- ز. حکومت، قانون و شریعت ۱۵۹
- ح. حکومت و قضاوت ۱۶۲
- فصل دوم ۱۶۷
- نظام اقتصادی و سوگیری تمدنی ۱۶۷
- الف. ثروت و فقر ۱۷۰
- ب. دنیاگرایی و ۱۷۲
- ج. کار و تولید (کشاورزی، صنعت و تجارت) ۱۸۲
- د. عدالت در توزیع و مصرف ۱۸۸
- ه. اقتصاد دولتی ۱۹۸
- زمینه‌هایی برای پژوهش‌های جدید ۲۰۴
- ۴-۴- منابع و مآخذ ۲۰۵

مقدمه

پرداختن به موضوعات تمدنی از مهم‌ترین تلاش‌های علمی در مقطع کنونی است، چرا که در دزدگار حاضر، انقلاب عظیم اسلامی در ایران به رهبری امام بزرگوار با رویکرد بنیادین به رسیدن به کارکردهای اجتماعی اسلام، نقطه شروعی بود برای ابطال سحر غرب‌گرایی و بازخوانی اندیشه دینی مبتنی بر مکتب اهل بیت علیهم‌السلام طرحی نو در برابر تمدن غرب، برای ارائه یک الگوی زیست معنویت گرا و خدا محور، در انداخت.

حکومتی در قواره نظام جمهوری اسلام ایران گرچه ثمره‌ای بسیار بزرگ و بی‌نظیر برای انقلاب اسلامی بود، اما نمی‌تواند ختم حرکت حضرت امام رحمت‌الله‌علیه و سیر تفکر برخاسته از اصول اسلامی ایشان باشد، چرا که «کار اصلی امام، بنای یک نظم مدنی سیاسی براساس عقلانیت اسلامی بود»^۱ بنابراین تنها مکتب‌ایی که برای این حرکت می‌توان اندیشید، ساختن و بنا کردن تمدن عظیم اسلامی است،

^۱ رهبر معظم انقلاب، آرشو بیانات ۱۳۹۳/۳/۱۴

تمدنی که بر مبنای عقلانیت دینی و با تأسی از سیره حضرات معصومین علیهم‌السلام شکل بگیرد.

رهبر معظم انقلاب به عنوان سکان‌دار حرکت الهی حضرت امام و جانشین ایشان، مکرراً و مستمراً بر نقش، جایگاه و ضرورت تمدن اسلامی تأکید فرموده‌اند؛

«اقتی امروز امت اسلامی از همیشه روشن‌تر و امید رسیدن به هدف‌های اسلام از همیشه بیشتر است. [چرا که] اگر امت اسلامی در دو قرن گذشته دچار فروپاشی و هزیمت در برابر تمدن مادی غرب و مکتب‌های الحادی از هر دو نوع چپ و راست آن، امروز در قرن پانزدهم هجری این مکاتب سیاسی و اقتصادی غربند که پای در گمان و در رضع و فروپاشی و هزیمت‌اند و اسلام با بیداری مسلمانان و بازیافت هویت نوین و با مطرح شدن اندیشه توحیدی و منطق عدالت و معنویت، دور تازه‌ای از شکوفائی و حرکت خویش را آغاز کرده است. کسانی که در گذشته‌ای نه چندان دور آیه یأس می‌خواندند و نه تنها اسلام و مسلمین، بلکه اساس معنویت و دین‌داری را در برابر هجوم تمدن غرب، از دست رفته می‌پنداشتند، امروز سر بر افراشتن اسلام و تجدید حیات قرآن و اسلام، و با بلاضعف و زوال تدریجی آن مهاجمان را به چشم می‌بینند. و با زبان و دل صریح می‌کنند. من با اطمینان کامل می‌گویم: این هنوز آغاز کار است، و تحقق کامل وعد الهی یعنی پیروزی حق بر باطل و بازسازی امت قرآن و تمدن نوین اسلامی در راه است؛ «وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ

مِنْ قَلِيلِهِمْ وَكَيْمَمَكْنُ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا
يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ»^۱

لذا توجه به تمدن اسلامی، امروزه یک ضرورت است، تمدنی که در فراز تاریخی خود حیاتی متعالی داشته و به لحاظ گستردگی نظام‌ها، وسعت جغرافیایی، سرعت رشد و فراگیری و عمق تحولاتی که در جوامع مورد نفوذ خود داشته، همواره موثر بوده است. دانشمندان علوم مختلف، به ویژه پژوهشگران تاریخ علم، قرار گرفته و از جواب گوناگون مورد تحلیل و بررسی ایشان واقع شده است. به خصوص برخی مجدان به دنبال بازنمایی علل و عوامل پدید آورنده این تمدن عظیم بوده‌اند تا علاوه بر ارائه توجیه تاریخی و علمی، امکان تجدید حیات آن را بررسی نمایند.

محمد رشیدرضا می‌نویسد: «العلمای علم الاجتماع و سیاست مداران و مورخان اسلامی و غیراسلامی اتفاق دارند: مذهب علی که در برهه‌ای از زمان به عرب‌ها (مسلمانان)، در همه‌ی زمینه‌های فرهنگی و اجتماع و روحی نیرو بخشید و آنان را در پیشرفت فرهنگ و تمدن انسانی کمک کرد. به هم متحد ساخت، اسلام بود و بس. طبعاً روگردانی از اسلام و یا داشتن مسمای اسلام، نتیجه‌ای از خواری و ذلت نخواهد داشت»^۲

^۱ سوره نور (۲۴) آیه ۵۵

^۲ رهبر معظم انقلاب ۱۳۸۷/۹/۱۷

^۳ ابوالسحاق الشاطبی، الاعتصام، تحقیق: محمد رشید رضا، بیروت، دارالمعرفه، [بی‌تا]، مقدمه.

این تفکر، اندیشه توحیدی اسلام را موتور متحرک تمدن اسلامی دانسته و اعتقاد دارد همین اندیشه، مسلمانان را به درک مشترکی از واقعیات رساند و گفتمان واحدی را در میان ایشان رواج داد و با شکل دادن امت واحده حول کلمه توحید پایه‌های تمدن اسلامی را استوار ساخت.

چنین اندیشه‌ای از جانب متفکران علوم اجتماعی نیز مورد تأیید است چرا که ایشان می‌ده دارند یک فرهنگ و تمدن پایدار شکل نمی‌گیرد مگر این که افرادی که در گره آن هستند، لحاظ تفکر و بینش به نقاط مشترکی برسند؛ بی‌شک اصول و آموزه‌های اسلام در این زمینه نقشی غیرقابل انکار ایفا نموده و توانستند از طریق ارائه جهان‌بینی متعالی خود، مسلمانان را به یک ایدئولوژی مشترک برسانند، گویی اسلام به خوبی این نکته را در نظر دارد که «هیچ ملتی بدون دارا بودن یک فکر و یک ایدئولوژی و یک مکتب نمی‌تواند تمدن، آزا کند»^۱.

بنابراین تحقق تمدن نوین اسلامی توقف بر ارائه الگوی صحیحی از تفکر تمدنی برپایه مصادیق و نمونه‌های عینی سیاسی، اقتصادی و فرهنگی است. می‌توان نمونه‌ای را در حد بضاعت از سیره و کردار اجتماعی معصوم علیه السلام استخراج نموده و ارائه داد، لذا در این راستا سیره امیرمؤمنان علیه السلام به دلیل وقوع رویدادهای خاص سیاسی، اقتصادی و فرهنگی و تغییرات اساسی اجتماع آن دوران که نقش پررنگ امام علیه السلام را در جامعه جلوه می‌دهد و نیز اختصار این دوره

^۱ رهبر معظم انقلاب ۱۳۹۱/۷/۲۳

کمتر از پنج سال، که بررسی سیره را برای محقق تسهیل می کند و مهم تر از همه تأکید بر اندیشه راهبردی دینی و تعقل کامل الاهی و اسلامی و در یک کلام برجستگی عقلانیت دینی در کلام و رفتار حضرت، در مقابل کسانی که ایشان را در دوران حاکمیت متهم به عدم توان و سیاست لازم می کنند سیره امیرمؤمنان علیه السلام انتخاب گردید.